

Avskrekking og beroligelse – en kritisk militærfaglig betraktning

Av Sverre Diesen

HOVEDPUNKTER

- **Russland nærer neppe noen reell frykt for å bli angrepet av Norges allierte fra norsk område. Dette innebærer at deler av den norske beroligelsespolitikken mangler et logisk fundament.**
- **I dag fungerer begrepsparet avskrekking og beroligelse mest som en markør for sikkerhetspolitisk ståsted i den norske debatten.**
- **Beroligelsens egentlige funksjon overfor Russland burde være å motvirke den mer instinktive russiske uvilje mot vestlig og amerikansk tilstedeværelse i deres nærhet.**
- **Dette kan gjøres ved en sterkere vektlegging av prinsippene om forutsigbarhet og transparens i de tiltakene som i utgangspunktet har en avskrekkende hensikt, fremfor gjennom rigid praktisering av de norske selvpålagte restriksjonene.**

Er begrepsparet avskrekking og beroligelse uttrykk for en gjennomtenkt strategisk idé om håndteringen av vårt forhold til Russland, eller fungerer det primært som et slagord innad i norsk forsvarsdebatt? Og hva bør vi i så fall gjøre med det?

Begrepsparet avskrekking og beroligelse utgjør en av de mest etablerte trosartiklene i norsk sikkerhetspolitikk. Russland skal avskrekkes fra aggresjon mot Norge gjennom vårt medlemskap i NATO, med de øvelser og forberedelser for mottak av allierte forsterkninger som det innebærer. Men siden vi befinner oss i nærheten av et område av stor strategisk betydning for russerne, ønsker vi også å berolige dem med tanke på en mulig frykt for et vestlig angrep fra norsk område. Det viktigste elementet i denne beroligelsen er slik de fleste oppfatter det de selvpålagte restriksjonene på alliert virksomhet i Norge. Til disse restriksjonene hører basepolitikken, atompolitikken, regulering av alliert øvingsvirksomhet i Finnmark og begrensning av annen alliert virksomhet i

nordområdene når norske baser benyttes.

I den senere tid er regjeringen blitt kritisert for å være på vei bort fra en balansegang mellom avskrekking og beroligelse, sist i forbindelse med undertegningen av en tilleggsavtale om forsvarssamarbeid med USA i april i år.¹ Dette har den avvist i tråd med vanlig praksis når slik kritikk er blitt reist, og det er en oppskrift også tidligere regjeringer har fulgt rutinemessig med tilslutning fra Stortingets flertall.² Ikke bare som uttrykk for sitt syn på det enkelte tilfelle rent konkret, men også som en understreking av et meget viktig prinsipp – nemlig at det er norske myndigheter som til enhver tid tolker og bestemmer innholdet av den samme politikken.³ Det er dette prinsippet som gjør restriksjonene til et fleksibelt og nyttig sikkerhetspolitisk instrument, der en rigid tolkning ville gjort det til en forutsigbar begrensning som kunne vært utnyttet fra russisk side.

Det fremstår dermed utad som skiftende norske regjeringer har hatt en langsiktig og gjennomtenkt strategi med hensyn til hvordan vi kan basere oss på alliert støtte uten samtidig å provosere vår russiske nabo unødvendig i et område hvor han utvilsomt har viktige sikkerhetsinteresser. Spørsmålet som stilles her er likevel om målet om balanse mellom avskrekking og beroligelse egentlig er så gjennomtenkt som de stadige gjentakelsene kan tyde på. Er avskrekking og beroligelse to likeverdige hensyn med samme betydning for norsk sikkerhet? Eller har spesielt beroligelse oppstått som et slags komplementært begrep til avskrekking og overlevd frem til i dag fordi det har tjent og tjener en annen hensikt – en hensikt som primært dreier seg om den forsvars- og sikkerhetspolitiske diskursen innad i Norge? Og, i så fall, bør begrepet gis et mer rasjonelt innhold innenfor en samlet norsk strategi overfor Russland? Det er disse spørsmålene som vil bli drøftet i det etterfølgende.

1 [tilleggsavtale-mellom-kongeriket-norges-regjering-og-amerikas-forente-staters-regjering-om-forsvarssamarbeid.pdf \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no/asset/1/1/tilleggsavtale-mellom-kongeriket-norges-regjering-og-amerikas-forente-staters-regjering-om-forsvarssamarbeid.pdf)

2 Se bl a Innst S nr. 151 (1995-1996); *Innstilling fra Forsvarskomiteén om forslag fra representantene Rolf Ketil Bjørn og Paul Chaffey om å bekrefte Norges selvpålagte begrensninger i sikkerhetspolitikken*, der det heter «Flertallet ser positivt på at Regjeringen tilpasser de selvpålagte restriksjoner i den nordlige landsdel til den nye sikkerhetspolitiske virkelighet».

3 [Sammen er vi sterke - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/asset/1/1/sammen-er-vi-sterke-regjeringen.no), innlegg av utenriksminister Ine Eriksen Søreide og forsvarsminister Frank Bakke-jensen, Nordlys 13. juni 2018

Avskrekking

Norsk allianseavhengighet er en helt fundamental konsekvens av Norges geopolitiske og strategiske stilling, på grunn av den militære asymmetrien mellom oss og stormakten Russland. Et mål på vår allianseavhengighet er derfor gapet mellom Russlands militære kapasitet – om så bare i Nordvest-Russland – og vår egen. Ikke noe vi foretar oss med vårt eget forsvar kan endre dette styrkeforholdet nevneverdig. Om vi plusser på en fregatt eller en infanteribataljon kan det se ut som en betydelig forsterkning, bedømt med vårt eget forsvar som målestokk. Men vårt eget forsvar er ikke noe relevant mål i denne sammenheng, det er nødvendigvis styrkeforholdet mellom Norge og Russland som betyr noe.

Det kan gjerne diskuteres om den avtalen vi nylig har inngått med USA om tilrettelegging for amerikanske forsterkninger er klok rent sikkerhetspolitisk; det skal jeg komme tilbake til. Men å tro at vi ved å satse mer på vårt eget forsvar kan bli mindre avhengig av amerikansk eller annen alliert hjelp i tellende grad, slik for eksempel Aftenposten ga uttrykk for 6. mai i år, er likevel en illusjon.⁴ Uten alliert hjelp vil det norske forsvaret ut fra en nøktern vurdering av styrkeforholdet ikke kunne påvirke annet enn på hvilket tidspunkt vi må be om forhandlinger med angriperen. De nyansene i synet på Forsvarets styrke og sammensetning som er representert innenfor rammen av de sentrale politiske partienes forsvarspolitik utgjør neppe mer enn en dag fra eller til i den forbindelse. Dette er en grunnleggende side ved vår egen strategiske stilling som norske forsvarsdebatter har en tendens til å overse.

Å styrke det norske forsvaret så kraftig at vi faktisk ble merkbart mindre avhengige av alliert hjelp ville kreve forsvarsbudsjetter som ingen norsk regjering kommer til å gå inn for. Selv den budsjettøkningen det legges opp til i siste langtidsplan for Forsvaret vil i realiteten ikke kunne finansiere noe mer enn en modernisering og komplettering av dagens forsvar.⁵ Det

4 Redaksjonelt oppslag i Aftenposten 6. mai i år

5 Se bl a kronikk i VG 24. mai 2020 av NUPI-forskerne Ulf Sverdrup og Karsten Friis, som i en kommentar til regjeringens opprinnelige forslag til ny langtidsplan for perioden 2021–2024 skrev at planen innebar en økning av Norges avhengighet av alliansen. De endringer i planen som ble gjort som følge av Stortingets behandling av proposisjonen innebar ingen vesentlige endringer av strukturen eller de økonomiske rammene.

norske forsvarrets strategiske rolle og funksjon i en konflikt med Russland er derfor å skape en stridssituasjon og et sikkerhetspolitisk øyeblikksbilde som tilfredsstillende NATO's artikkel 5 og utløser alliert hjelp. Dertil kommer at Norge strategisk sett er en øy, vi kan bare unnsettes av en alliert med evne til maktprojeksjon over havet. Den evnen er det i dag bare USA som har i noe troverdig omfang. Norsk avskrekking av Russland dreier seg med andre ord mer om å demonstrere en troverdig evne til å involvere USA politisk og militært i en konflikt i våre nærområder, enn om vår evne til å stable på bena et marginalt større og bedre nasjonalt forsvar.

I en bilateral konflikt mellom Russland og Norge, som Russland rimeligvis vil ønske å holde bilateral, vil det således ha langt større avskrekkende effekt at det lander en amerikansk flyskvadron på Ørland enn om det norske forsvaret er litt større enn i dag. Kommer amerikanerne, forteller det russerne at de har mislyktes strategisk. De har ikke greid å holde konflikten på det nivået hvor den er for stor for Norge men for liten for våre allierte. Så lenge det neppe er noe bilateralt konfliktspørsmål hvor det er så viktig for Russland å få det som de vil overfor Norge at det rettferdiggjør risikoen og kostnadene ved en væpnet konflikt med NATO og USA, vil selv en begrenset alliert intervensjon måtte få en umiddelbar konsekvens for russernes videre handlemåte i en slik situasjon.

Så kan det også tenkes andre scenarioer der det står mer på spill for Russland og hvor de derfor også er forberedt på å ta en større risiko, for eksempel en større europeisk konflikt som også omfatter Norge. Men heller ikke det endrer vår grunnleggende avhengighet av allierte for å gjenopprette situasjonen fra før krigsutbruddet. Forskjellen ligger i at det nå kan være flere operasjonsområder som konkurrerer om de samme forsterkningene. Da vil det i tillegg til de politiske vurderingene være de militære mulighetene for å lykkes rent operativt som styrer prioriteringene, og de vil igjen avhenge av hvor de beste forberedelsene for å sikre en effektiv innsats er gjort.

Dette betyr at når vi skal sette sammen vårt eget forsvar er det evnen til å utløse og ta imot allierte forsterkninger som er det primære designkriterium og det som må styre både hvilke kapabiliteter det skal bestå av og hvilken

beredskap det må ha. Da kan det være meget rasjonelt å bruke pengene på eksempelvis en kampflybase der det ikke skjer noe som helst til daglig, men hvor det er gjort klart for mottak av allierte fly på kort varsel – mer rasjonelt enn å bruke samme sum penger på noe som tilsynelatende gir økt nasjonal forsvarsevne men som ikke gjør nevneverdig inntrykk på den russiske generalstaben og deres gevinst/risikokalkyler.⁶ Dette er en forsvarspolitisk avveining som er både militært og politisk krevende. Men den kommer til å bli mer og mer fremtredende i årene som kommer, etter hvert som vi tvinges til å velge fordi vårt eget forsvar vil bli relativt sett enda mer marginalt.⁷

Nøkkernt vurdert er med andre ord det norske forsvaret primært en utløsningsmekanisme for allierte og ganske særlig amerikanske forsterkninger. Forsvarets avskrekkende effekt står og faller med vår evne til å gjøre et angrep på Norge til alliansens problem. Dermed er det denne avhengigheten som også må styre hvilke avtaler vi inngår med USA og andre allierte. Hvor godt forberedt må amerikansk hjelp være for at den skal være troverdig og fungere avskrekkende på Russland? Her vil det være et vesentlig poeng at nettopp fordi vi ikke ønsker permanente baser av den typen amerikanerne har andre steder i verden – hvilket i vår situasjon er en betydelig konsesjon til russiske interesser – stilles det desto større krav til de forberedelsene som kan og må gjøres for å kompensere for den selvpålagte svekkelsen basepolitikken representerer. I den forbindelse er det også et sentralt poeng at jo mer vi har gjort på forhånd, under tross alt fredelige forhold, dess lenger kan vi vente i en ansent krisesituasjon før vi er nødt til å anmode om hjelp.

Hvilken konsekvens bør så slike forberedelser få i den andre enden av den politiske vektstangen vi mener vi benytter i balansegangen overfor Russland, nemlig beroligelse?

6 Dette er en form for samarbeid mellom USA og landets allierte som spesielt amerikanske forskere tilhørende nyrealisme-skolen har gått inn for, se bl a John J Mearsheimer og Stephen M Walt (2016); *The Case for Off-Shore Balancing*, *Foreign Affairs*, July/August 2016; (Washington DC: Council for Foreign Relations)

7 At vårt eget forsvar vil bli relativt sett enda mer marginalt enn i dag følger ikke bare av den pågående oppbygging av russiske styrker i nordområdene, men også av den synkende tendensen i forsvarsevne per investert krone i det norske forsvaret, det såkalte «marginale forsvarrets problem», se Diesen, Sverre (2020); [Det marginale forsvarrets problem \(stratagem.no\)](https://www.stratagem.no)

Beroligelse

I den norske sikkerhetspolitiske samtalen er avskrekking så sterkt knyttet til beroligelse at begrepene nærmest virker uatskillelige; det ene gir ikke mening uten det andre. Men nettopp en slik nesten rituell kobling gjør det nødvendig fra tid til annen å ettergå konseptet kritisk for å se om det har degenerert til en form for sikkerhetspolitisk liturgi som fremsies uten noen særlig refleksjon. Beroligelsespolitikken hviler på en forutsetning om at russerne faktisk er genuint bekymret for at NATO og USA skal kunne bruke norsk område som basis for et angrep på Russland. Helt konkret at de frykter et angrep på de strategiske undervannsbåtenes baser på Kola for å ta fra dem den kjernefysiske gjengjeldelseskapasiteten, som selvsagt ville vært en meget alvorlig trussel. Hvis russerne derimot ikke nærer noen slik frykt, finnes det heller ingen basis for å berolige dem, og da kollapser konseptets logiske fundament. I det minste så lenge vi snakker om en frykt som er rasjonell og basert på en nøktern strategisk vurdering, slik jeg skal komme tilbake til.

Følgelig må vi spørre oss om det er rimelig å anta at Russland – og for den saks skyld også Sovjetunionen i sin tid – faktisk har trodd på en slik mulighet noen gang? Den mest plausible måten man fra amerikansk side har kunnet rette et angrep mot Kola-området på har lenge vært med fly eller missiler som ikke er avhengig av norske baser. Et angrep over land med konvensjonelle bakkestyrker fra Finnmark for å ta fysisk kontroll over hele dette området har med andre ord vært like overflødig som urealistisk. Ser man på hva slags forberedelser og styrkeoppbygging det hadde krevd på norsk side av grensen, faller en slik ambisjon på sin egen urimelighet. Tyskerne forsøkte med et helt armékorps i 1941 og de kjørte seg fast ved Litza-elven, før de var halvveis til Murmansk.

I sovjetperioden var de russiske styrkene i dette området av en størrelse som gjorde et vestlig bakkeangrep på Kola-basene fra norsk område utenkelig.⁸ Etter den kalde krigen har riktignok det totale styrkeforholdet

mellom NATO og Russland endret seg i NATOs favør, hvis man tar alle NATO-landenes styrker i betraktning. Men regionalt i nordområdene har russerne fortsatt et markant overtak og vil dessuten kunne bygge opp ytterligere styrker på Kola langt raskere enn NATO vil kunne bygge opp en tilstrekkelig styrke i Norge. En forestilling om at NATO, etter først å ha gjennomført en omfattende styrkeoppbygging i Finnmark, kunne tenkes å starte et angrep i retning Murmansk fremstår derfor som nærmest helt useriøs fra militært ståsted. Dertil kommer at missilteknologien er utviklet videre på en måte som gjør det enda mindre sannsynlig at man ville vurdert et bakkeangrep som alternativ for å slå ut baser og enheter på Kola-halvøya. Nå kan et eventuelt angrep utføres med konvensjonelle kryssermissiler med stor presisjon fra fly og fartøyer langt fra norsk område – rent bortsett fra at amerikanerne neppe ville forsøke noe så potensielt farlig, destabiliserende og unødvendig som å forsøke å slå ut russisk andreslagsevne. I dagens situasjon er det Vesten som den konvensjonelt overlegne som har minst å tjene på å risikere kjernefysisk eskalering.

La oss likevel ut fra et ønske om å se så fordomsfritt som mulig på spørsmålet om russisk frykt sette oss i deres sted og legge til grunn at de faktisk nærer en viss bekymring for det samarbeidet og de avtalene vi har med USA. Da tenker jeg ikke på den slags objektiv og velbegrunnet frykt som følger av nøkterne, militære vurderinger, men mer på den subjektive, følelsesmessige skepsis som de russiske lederne tilsynelatende gripes av når de fornemmer at Vesten og USA kommer dem for nær. Vi må med andre ord skille mellom den type russisk frykt som er rasjonell og knyttet til reelle usikkerheter, og den som er et mer irrasjonelt utslag av historiske forhold.

Gitt at en slik instinktiv bekymring finnes og kan påvirke russiske reaksjoner og handlingsmønstre, hva kan vi gjøre med det? Det er selvfølgelig ikke mulig for lille Norge å foranstalte en russisk mentalitetsendring på det punkt. Og vi kan heller ikke innrømme russerne en veto rett over nabolandenes politikk basert på deres historiske erfaringer med Vesten, uansett hvor traumatiske disse erfaringene har vært. Det beste vi da kan gjøre er å holde oss til det som i realiteten alltid har vært den realistiske og kon-

8 Mot slutten av den kalde krigen disponerte den russiske 6. armé med hovedkvarter i Petrozavodsk i Karelen en styrke på 4-6 divisjoner i denne delen av Russland, ikke medregnet styrker i Leningrad-området, se Huitfeldt, Tønne; Ries, Thomas og Skogan, John Kristen (1991); Sovjet i nord etter CFE, *IFS Info nr 5 1991*; (Oslo: Institutt for forsvarsstudier); s. 27 f.

krete – i motsetning til den retoriske – siden ved norsk beroligelse overfor Russland, nemlig konsekvent **forutsigbarhet og transparens**. Vi foretar oss ikke noe annet enn det vi har sagt vi vil gjøre og når vi gjør det, skjer det synlig og verifiserbart for alle. Det er russisk etterretning og overvåking god nok til å bekrefte – eller avkrefte. Å opptre forutsigbart i betydningen i tråd med et etablert mønster har også en annen, meget viktig funksjon – nemlig å forebygge usikkerhet og misforståelser som vil kunne oppstå på russisk side som følge av det de ser som et uventet handlingsmønster. Men det er altså beroligelse i betydningen unngå å gjøre dem urolige dersom de ikke er det fra før, hvilket er noe annet enn å fjerne en frykt som allerede er der.

De som ønsker å påstå at beroligelse i sistnevnte betydning er et viktig og helt nødvendig element i vår tilnærming overfor Russland, må kunne sannsynliggjøre at russerne nærer en oppriktig, rasjonelt betinget frykt for et angrep fra Vesten og USA med utgangspunkt på norsk område. Dette forutsetter igjen at man kan sannsynliggjøre at amerikanerne, i den grad de måtte ha slike planer, faktisk mener at et slikt angrep best kan gjennomføres fra norsk territorium. Men gitt de andre mulighetene amerikanerne har for å rette et angrep mot mål på Kola-halvøya hvis de skulle ønske det, hva skulle de ha å tjene på å involvere norsk område i en slik plan? Noe slikt har formodningen mot seg, så lenge vi antagelig kan se bort fra at de har tenkt å skylde på oss etterpå.

Beroligelsesbegrepets funksjon i norsk forsvarsdebatt

Hvis forestillingen om et amerikansk eller vestlig angrep på Russland fra norsk område i nord i realiteten er søkt, hvor kommer så den norske bekymringen og troen på behovet for å berolige russerne fra? Det er en nærliggende tanke at begrepsparet ikke først og fremst har noe med strategisk tenkning rundt vårt forhold til først Sovjetunionen og siden Russland å gjøre. Gitt den konfliktlinjen NATO-medlemskapet har representert i norsk sikkerhetspolitikk siden vi gikk inn i alliansen, virker det mer troverdig at beroligelse – først som politisk målsetting og siden som del av et etablert begrepspar – har hatt til hensikt å dempe denne konflikten og legge grunnlag for en bredere sikkerhetspoli-

tisk konsensus. Ikke minst var dette helt sentralt i Arbeiderpartiet, for å berolige partiets venstreside og hindre mer av den type avskalling som skjedde da NATO-motstanderne brøt ut i 1961 og dannet Sosialistisk folkeparti – forløperen til dagens SV.⁹

I dag, når den kalde krigen er historie og sikkerhetspolitikken ikke lenger har samme sprengkraft i Arbeiderpartiet, har begrepsparet etter hvert fått en annen og litt mer partiavhengig rolle. I tillegg til at man fortsatt kan se et visst sammenfall med høyre/venstre-aksen slik vi kjenner fra andre sider av sikkerhetspolitikken, er det mulig å se en fordeling langs en mer tverrpolitisk hauk/due-akse der også den politiske høyresiden er representert blant «duene».¹⁰ Hvor man plasserer seg på skalaen i avveiningen mellom avskrekking og beroligelse er dermed blitt en viktig og til dels selvstendig markør for sikkerhetspolitisk orientering og identitet internt i den norske debatten. Begrepsparet er på mange måter politisert og subjektivisert gjennom den norske diskursen, løst fra et mer presist, analytisk og objektivt strategisk innhold.

Konklusjon

Ut fra de strategiske realiteter i nordområdene kan vi konkludere med at det er svakt belegg for å hevde at Russland kan føle seg truet av de tiltak Norge har iverksatt og iverksetter for å sikre effektivt mottak og innsetting av allierte forsterkninger i krise og krig. Det følger både av det regionale styrkeforholdet, som er overveldende i russisk favør, og av det faktum at et amerikansk angrep på Kola-basene kan gjennomføres langt enklere uten å involvere norsk område. På den bakgrunn kan man antagelig regne med at russerne er beroliget inntil det søvndyssende når det gjelder norsk og alliert militær virksomhet i Norge. Uansett hvilken frykt de nærer for et anslag mot Kola-basene, så vet de i hvert fall at den trusselen ikke kommer fra norsk område. Da må også

- 9 Om base- og atompolitikkenes rolle internt i Arbeiderpartiet i de første tiårene etter norsk tilslutning til NATO, se bl a Eriksen, Knut Einar og Pharo, Helge Ø (1997); *Kald krig og internasjonalisering, Norsk utenrikspolitikkens historie, bind 3*; (Oslo: Universitetsforlaget); s. 85 ff og 259 ff
- 10 En representant for disse er f. eks. tidligere statssekretær i Forsvarsdepartementet Oddmund Hammerstad fra Høyre, som i en rekke kronikker i Nordlys vinteren og våren 2021 har kritisert regjeringen for å avvike fra beroligelsespolitikken.

konklusjonen bli at Norge trygt kan inngå de avtaler med våre allierte som er nødvendige for å gjøre avskrekkingen troverdig. Det må vi kunne gjøre så lenge det ikke skjer med større hemmelighold enn det som følger av nødvendig operasjonssikkerhet, og så lenge tiltakene ikke fremstår som overproporsjonale eller inkonsistente med rimelige forsterkningsforberedelser.

Dette vil likevel russerne fortsette å uttrykke misnøye med, av to grunner. For det første ser de selvfølgelig at vi med hele beroligelsesretorikken har gitt dem et meget verdifullt kort på hånden som de bruker for alt det er verdt til å skape uenighet om sikkerhetspolitikken i Norge. Det er de åpenbart tjent med, og hvis de unnlot å benytte seg av den muligheten ville de sant å si forsømt seg, bedømt med strategiske øyne. Dernest vil de også oppfatte alle forberedelser av alliert hjelp til Norge som en krenkelse av det de ser som småstaters objektive plikt til å ta tilbørlig hensyn til hva stormakter i deres nærhet mener. Småstater på Russlands periferi har ut fra russernes bysantinske verdensanskuelse ganske enkelt ikke rett til å gjøre ting som strider mot russiske interesser, helt generelt.¹¹ Slik sett vil de tolke det meste av det vi foretar oss på dette området som et utslag av manglende respekt for Russland, og det er i deres øyne en grov fornærmelse.

Men en slik misnøye vil de uansett fortsette å gi uttrykk for inntil den dagen vi fører en politikk som helt og holdent er diktert av hensynet til russiske interesser, og det kan vi åpenbart ikke akseptere. Det er likevel ikke det samme som at vi ikke både kan og bør ha et best mulig forhold til Russland generelt. Det kan hverken de eller vi annet enn tjene på, hva enten det dreier seg om fiskeriforvaltning, handel, kulturutvekslinger, redningstjeneste i nordområdene eller andre ting. Vi bør bare ikke la det føre til at vi nærer noen illusjoner om hva russerne kan tenkes å gjøre hvis de ser sine interesser tjent med det.

I det perspektiv er avskrekking av russisk militært press eller åpen aggresjon overfor

Norge og de tiltak avskrekkingen krever for å være troverdig, et fundamentalt sikkerhetspolitisk virkemiddel som vi ikke bør vike tilbake for å benytte. Det betyr ikke at beroligelseselementet er uten betydning eller verdi, men det må gis et konkret innhold og praktiseres på en måte som reflekterer dets faktiske hensikt både innenrikspolitisk og i forholdet til Russland. Dette konkrete innholdet er først og fremst en konsekvent etterlevelse av prinsippene om forutsigbarhet og transparens. I forholdet til Russland vil det ta brodden ikke bare av den objektive frykten de måtte sitte med, som neppe er særlig stor; det vil også bidra til å dempe deres mer intuitive motvilje mot nærgåenhet fra USA og Vesten så langt vi kan ha noen ambisjoner om å påvirke den. Innenrikspolitisk vil det gi en norsk regjering større motstanddyktighet mot den type kritikk som flourer i øyeblikket, og som baserer seg på en forsteining av begrepet ved sammenligning med historiske tall og størrelser som antall øvelser, antall allierte soldater i Norge, antall fly etc. til enhver tid. Dette er tall som ikke bare kan men også bør variere, nettopp for å gjøre politikken til et fleksibelt instrument for å reagere på endringer på russisk side og sende signaler om hvordan norske myndigheter oppfatter slike endringer.

Ved å frikoble beroligelsen fra statiske størrelser, og samtidig knytte det tydeligere til betingelsen om forutsigbarhet og transparens, blir begrepet et mer dynamisk virkemiddel. Å tydeliggjøre dette sentrale elementet i beroligelsespolitikken vil først og fremst kreve at det legges større vekt på å kommunisere det utad enn tilfellet har vært til nå. Slik det har fungert hittil, har beroligelsesbegrepet vært for ensidig knyttet til de selvpålagte restriksjonene, mens det elementet av beroligelse som i realiteten er en integrert del av måten vi utformer avskrekkingen på har vært underkommunisert. En sterkere vektlegging av dette elementet vil styrke muligheten for å opprettholde den viktige konsensusen om sentrale sider ved sikkerhetspolitikken, også når utviklingen gjør det nødvendig å styrke det allierte nærværet som en del av avskrekkingen. Vi snakker kort sagt om å hente begrepsparet avskrekking og beroligelse ned fra den retoriske sfære hvor det i stor grad befinner seg i dag, og gi det et innhold tuftet på strategiske realiteter.

11 En interessant belysning av hvordan Russlands bysantinske opprinnelse preger sider ved russisk tenkning og politikk i dag finnes i en kronikk i Nordlys 25. oktober 2011 av sekretariatsleder ved Barentssekretariatet, Rune Gjertin Rafaelsen, *Listeria og arven fra Bysants*. For en mer dyptgående analyse vises det til Tjønn, Halvor (2017); *Russland blir til*; og (2020); *Det russiske imperiet*; (Oslo: Dreyer).

IFS INSIGHTS

IFS Insights er et fleksibelt forum for artikler, kommentarer og papere innenfor Institutt for forsvarsstudiers arbeidsområder. Synspunktene som kommer til uttrykk i IFS Insights, står for forfatterens regning. Hel eller delvis gjengivelse av innholdet kan bare skje med forfatterens samtykke.

Redaktør: professor Kjell Inge Bjerga

INSTITUTT FOR FORSVARSSTUDIER

Institutt for forsvarsstudier (IFS) er en del av Forsvares høgskole (FHS). Som faglig uavhengig høgskole utøver FHS sin virksomhet i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, pedagogiske og etiske prinsipper (jf. Lov om universiteter og høyskoler § 1-5).

Direktør: professor Kjell Inge Bjerga

Institutt for forsvarsstudier
Akershus festning, bygning 10
Postboks 1550 Sentrum
0015 OSLO

E-post: fhs.ifs.info@mil.no

Nettsted: <https://www.forsvaret.no/fors-kning/forskning-utvikling-ved-forsvarets-hogskole/institutt-for-forsvarsstudier>

Forsidebilde: Forsvaret

OM FORFATTEREN

Sverre Diesen er sjefsforsker ved FFIs Avdeling for strategisk analyse og felles-systemer. Han var norsk forsvarssjef fra 2005 til 2009 og har blant annet vært sjef for Distriktskommando Nord-Norge, sjef for Strategi- og langtidsplanavdelingen i Forsvarets overkommando og stabssjef i 6. divisjon. Foruten Krigsskolen og norsk og britisk stabsskole har han utdanning som sivilingeniør fra NTH.

